

Hnutí DUHA
Friends of the Earth Czech Republic

Poznejte českou divočinu

Takřka celé území naší země včetně většiny lesů využívají lidé. Chceme-li však i u nás obdivovat alespoň pár posledních ostrůvků, kde patří hlavní role přírodě, musíme jim dát prostor.

Takovými místy jsou zejména čtyři naše národní parky. Právě v nich nacházejí svůj domov vzácné druhy zvířat a rostlin a právě v nich vládne příroda. Proto tato místa patří k tomu nejvzácnějšímu z naší krajiny.

Ale dnes bychom vás chtěli pozvat jinam – na devět ostrůvků divočiny v české krajině. Zavedeme vás do Jeseníků za pozůstatky z doby ledové, poradíme, kde můžete potkat kočku divokou, rysa nebo zubra.

Divočina u nás zatím čaruje jen na maličké ploše, zhruba třicetkrát menší, než je plocha našich měst, vesnic a silnic, ale může jí být daleko víc.

ICELAND
LIECHTENSTEIN
NORWAY

eea
grants

Místa pro divočinu

Všechna místa na zemi se v průběhu času proměňují. Někde stavíme a budujeme, jinde těžíme suroviny a pěstujeme obilí, aby bylo co k jídlu. Vedle toho existuje také pár míst, která si dělají, co chtějí. Příroda v nich panuje svou vlastní silou a fantazií. Řeky si hledají cestu bez pomoci betonu, stromy rostou tam, kde je jim nejlépe, a když umřou, rozloží se, aby daly život dalším. A my lidé můžeme toto fascinující divadlo sledovat a na okamžik se cítit jako naši předkové, když číhali s oštěpem na zubra. Takových míst ovšem není mnoho. V České republice zbylo pro divočinu jen 0,3 % z celé její rozlohy.

Příroda je fascinující a mocná. Vidět její sílu na vlastní oči patří k unikátním zážitkům. Proto Hnutí DUHA navrhuje najít a vyčlenit nová území o velikosti několika desítek kilometrů čtverečních, kde bude prostor pro českou divočinu.

Česká divočina, to jsou místa, kde necháváme divoké přírodě volnou ruku. Lidské zásahy se tu omezují jen na turistické stezky, přístřešky a další zařízení pro výletníky. Neměla by tu probíhat těžba dřeva ani výstavba hotelů, lanovek či různých zábavních center a podobně. Ale divoká příroda by neměla být ani zcela uzavřená lidem. Chceme, aby v ní turisté mohli nejen chodit na výlety, ale i stanovat nebo tábořit bez jakýchkoli omezení oproti pravidlům, která platí už dnes.

1. Novohradské hory: Žofínský prales a prales Hojná voda

Žofínský prales a prales Hojná Voda patří mezi nejméně dotčená přírodní prostředí u nás. Je to dáno i tím, že Žofín a Hojná voda se staly roku 1838 prvními chráněnými územími v naší zemi, a byly tak chráněny před zásahy, které by přerušily či poškodily jejich přirozený vývoj. Procházka česko-rakouským pomezím tak často vede až neproniknutelnou mlazinou, labyrintem popadaných kmenů dávných velikánů, přes kluzké mechové kameny a nástrahami v podmáčených rašelinných smrčínách.

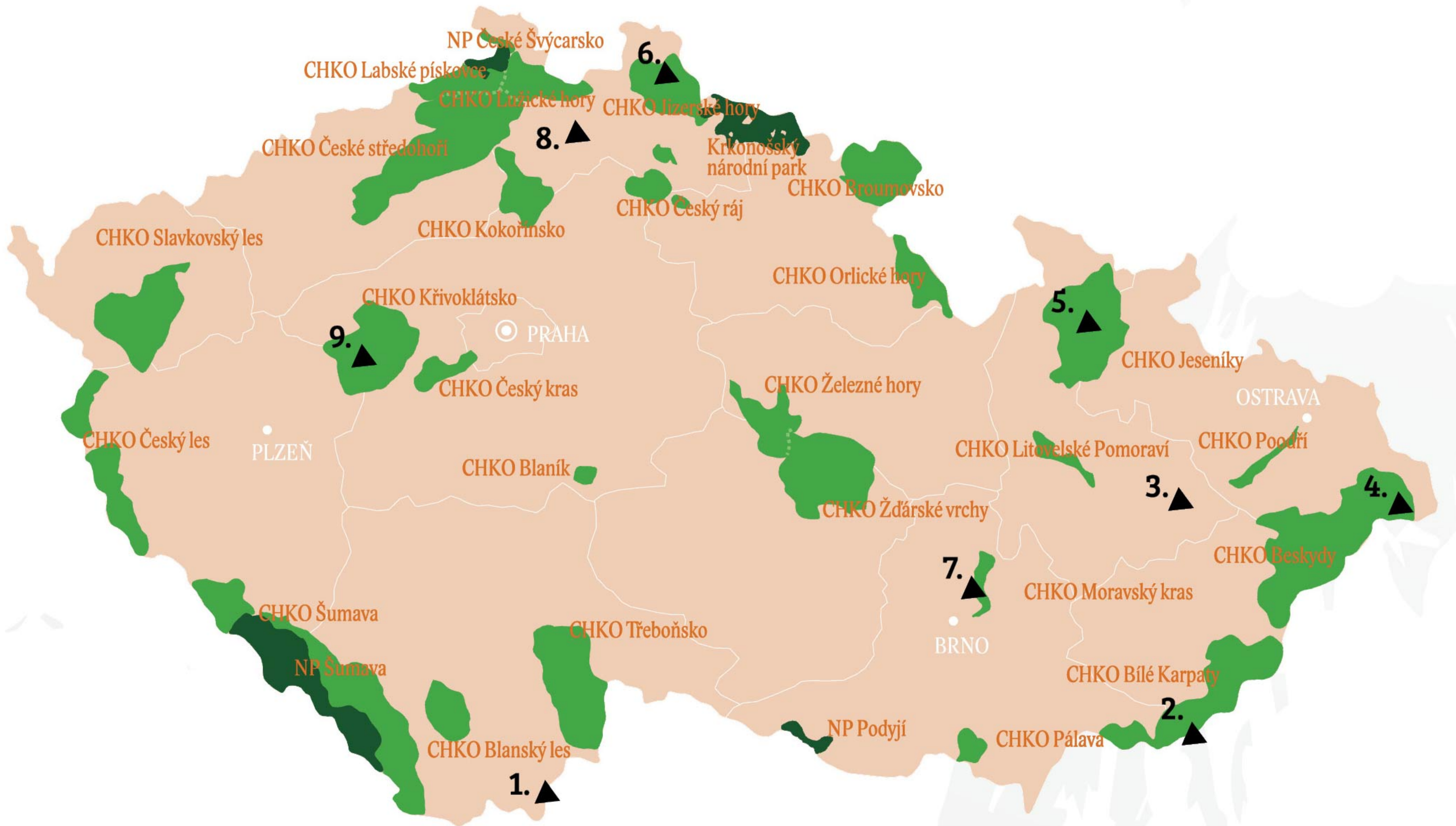
 V Žofínském pralesu a na Hojně vodě se těší ochraně a obdivu rozsáhlé pralesovité porosty květnatých bučin, horských smíšených lesů a podmáčených smrčín.

 Na prameništích a podmáčených místech Žofínského pralesa nalezneme až pět významných druhů kapradorostů: vedle známé papratky samičí a kapradě samce je to i kapraď rozložená, kapraď rezavá či kapradina laločnatá. Jedná se o jedinou známou lokalitu v celých jižních Čechách, kde je možné vidět i nedávno objevenou kapraď Braunovu.

 Novohradské hory jsou domovem rýsa ostrovida.

 Taje a krásy Národní přírodní rezervace Žofínský prales si můžete prohlédnout ze stezky, která vede po jejím obvodu. Doporučujeme vyrazit z obce Pohorská Ves či Horní Stropnice. Při cestě z Horní Stropnice se vyplatí navštívit i poutní místo Dobrá Voda a rozhlednu na Kraví hoře.

2. Bílé Karpaty: Velká Javořina

Svahy Velké Javořiny, nejvyšší hory Bílých Karpat, zdobí divoký listnatý les. Již v roce 1909 zde Lichtenštejnové vyhlásili ochranný režim podobný tomu dnešnímu a od roku 1951 je Velká Javořina národní přírodní rezervací. Státní lesy navíc uzavřely s Agenturou ochrany přírody a krajiny dohodu, že zde ponechají přirozeným proměnám pralesního ekosystému 166 hektarů území.

 Severní svah Velké Javořiny (970 m n. m.) pokrývají javorové porosty a takzvaná květnatá bučina. Na některých místech stojí monumentální stromy a jinde narazíme na pokroucené kmeny, které se přizpůsobily drsným horským podmínkám.

 Zjara ze země vyrážejí sněženky a dymnivky duté. Nápadnou květinou stinného listnatého lesa je měsíčnice vytrvalá, vysoká rostlina s bílými květy.

 Vzácným ptákem karpatských bukových lesů je strakapoud bělohřbetý. Zvláště po dešti se vyplatí sem tam kouknout i na zem. Modranka karpatská je nápadný modrý slimák, který vás mezi listím vysloveně udeří do očí, stejně jako černožlutí mloci. Ve starých stromech žije roháč bukový a další druhy brouků. V lesích na česko-slovenském pomezí je možné zahlédnout také tajemnou kočku divokou.

 Z Květné vede na Velkou Javořinu červená turistická značka a z Velké nad Veličkou se lze vydat po modré.

3. Oderské vrchy: vojenský újezd Libavá

Vojenské újezdy patří k místům, která jsou víceméně uzavřená turistům, ale otevřená přírodě. Do vojenského újezdu Libavá v Oderských vrších, který má rozlohu 327 kilometrů čtverečních a vznikl v roce 1947, turisté částečně mohou, ale díky odlehlosti si tu takřikajíc nešlapou na hlavu.

Oderské vrchy jsou plné hlubokých zalesněných údolí s horskými bystřinami, potůčky, potoky a říčkami. Pramení zde i řeka Odry. Jedním z nejhlubších údolí je sevřené a tísnivé Peklo s četnými skalkami a kamennými poli na strmých úbočích.

 Na celém území najdeme množství různorodých lesních porostů, od bučin až po lužní lesy. Řada z nich má pralesovitý charakter. V případě Pekelského údolí se můžete kochat komplexy suťových lesů a květnatých bučin.

 V Pekelském údolí žije vzácný střevlík hrboletý, lesní motýli, obojživelníci a plazi, jako například ještěrka obecná a živoroda nebo slepýš křehký. K největším vzácnostem na Libavé ovšem patří jeden z našich největších dravců – orel skalní. V roce 2013 tu poprvé po sto letech vyvedl mládě. Územím také migrují rysi, vlci a malá šelmička vydra říční.

 Do zaříznutého údolí Pekla se dostaneme po značené cyklostezce například z obce Podhoří, ale pouze o víkendech a svátcích. Údolí nás zavede až k prameni Odry.

orešník kropenatý

4. Moravskoslezské Beskydy: Mionší

Prales Mionší je jednou z nejznámějších rezervací v Moravskoslezských Beskydech a svou rozlohou patří k největším pralesům v České republice. Nachází se na hřebeni a přilehlých příkrých svazích vrcholů Úplaz (949,6 m n. m.) a Velká Polana (893 m n. m.) s lesními loukami a prameništi ve východní a západní části a s drobnými skalkami na jihovýchodě.

K návštěvě sem láká největší jedlobukový karpatský prales s javorem klenem a smrkem v Moravskoslezských Beskydech. Střídá se tu s mozaikou drobných zbytků lesních luk a pastvin (polan), pramenišť a skalek.

V Mionší kvetou krásné lilie zlatohlavé, sněženky nebo měsícnice vytrvalé, které poznáme i po odkvětu díky „penízkům“, do nichž schovávají svá semena. Mionší je rovněž jednou z lokalit s vůbec nejpestřejším druhovým zastoupením hub u nás. Do košíku si je sice nenasbíráme, ale pro rozklad dřeva jsou to právě.

Zjara se v Mionší páří mlok skvrnitý a čolek horský. Místní lesy se líbí mnoha druhům ptáků, například sovám, jako jsou puštík bělavý a kulíšek nejmenší. Díky zachovalému prostředí, rozloze, klidu a návaznosti na slovenská pohoří na toto území zavítá i rys, medvěd a vlk.

Prales je možné navštívit jen s průvodcem, který turisty provede po nejzajímavějších místech, a navíc i poutavě vtáhne do přírodních dějů Mionší. Doporučujeme vyrazit z obce Dolní Lomná, kde si lze průvodce najmout.

5. Jeseníky: Vysoký vodopád

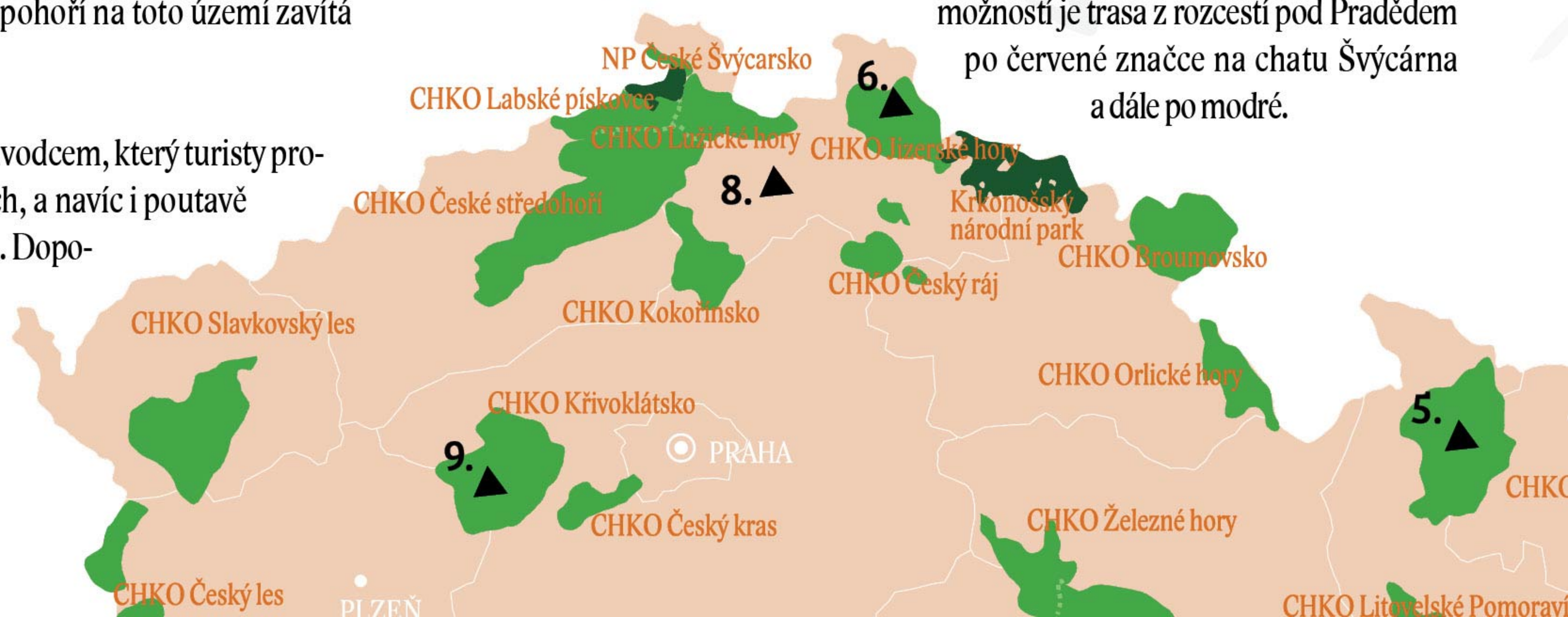
Nejvyšší vodopád Hrubého Jeseníku se nachází v přírodní rezervaci Vysoký vodopád nedaleko vrcholu Praděd v nadmořské výšce okolo tisíce metrů nad mořem. Původně měl vodopád na Studeném potoce pětadvacet metrů, ale sesuv půdy v roce 1880 jej rozdělil na několik menších a větších kaskádovitých vodopádů.

Na dně vodopádu můžeme sledovat nejrůznější jámy, mísy a hrnce, které zde vytvořila voda. Chráněné jsou také horské smrčiny, jež mají místy až pralesovitý charakter, a horské kyselé smrčkové bučiny. Nejkrásnější pohled na soustavu vodopádů bývá na jaře, kdy jimi protéká dostatek vody.

Druhá skladba rostlin se zde odvíjí od neustálé přítomnosti vody, která oplachuje a zvlhčuje skálu. Můžeme zde najít třeba oměj šalamounek, plavuň pučivou či řadu mechorostů a kapradin.

Skály vysoké několik desítek metrů jsou ideálním hnízdištěm sokola stěhovavého. Žije zde i krkavec velký a orešník kropenatý. Pozorovatelé v Jeseníkách zaznamenali také rysa ostrovida – je to pro něj ideální teritorium.

K vodopádu se nejlépe dostanete z Bělé pod Pradědem, odkud půjdete asi čtyři kilometry po modré turistické značce. Další možností je trasa z rozcestí pod Pradědem po červené značce na chatu Švýcárna a dále po modré.

6. Jizerskohorské bučiny

Národní přírodní rezervace Jizerskohorské bučiny je jednou z největších lesních rezervací v České republice. Chráněné území má rozlohu skoro 1000 hektarů a rozprostírá se v asi patnáctikilometrovém pásu od Oldřichova v Hájích až po Bílý Potok pod Smrkem. Vlivem velkých rozdílů v nadmořské výšce a různých expozičních svahů se zde velmi různí klimatické podmínky. Najdeme zde i mnoho divokých horských bystřin a vodopádů.

Od padesátých let 20. století se ve zdejších lesích prakticky nehospodaří a na Poledníku byla dokonce vymezena lokalita o rozloze 74 hektarů, kde jsou monitorovány přírodní procesy ponechané samovolnému vývoji.

 Převládající dřevinou je zde buk s příměsí javorů, lip a jedlí. Na vyšších skalnatých svazích rostou i smrčiny s jeřábem.

 Na kvetoucí rostliny nejsou Jizerskohorské bučiny příliš bohaté. Když už ale na nějakou květinu narazíte, docela určitě bude chráněná. Příkladem mohou být měsíčnice vytrvalá, lilie zlatohlavá nebo několik druhů kokoříků.

 V zachovalých porostech pralesovitěho charakteru s přirozenou skladbou dřeva můžeme najít roháče bukového nebo tesaříka pilunu. V potocích žijí raci říční, střevle potoční i mi-hule potoční. Typickým obyvatelem bučin je mlok skvrnitý. Z ptáků zde vzácně hnízdí například čáp černý, výr velký či kulíšek nejmenší. V posledních letech tu opakovaně zahnízdil také sokol stěhovavý.

 Rezervace je zpřístupněna řadou značených chodníků a rozhled do krajiny poskytují udržované skalní vyhlídky. Turisticky vděčné jsou stezky Oldřichovské háje a skály nebo Jizerskohorské lesy.

7. Moravský kras: Josefovské údolí

Josefovské údolí, spojující obce Křtiny a Adamov v Moravském krasu, je výsledkem tisícileté práce Křtinského potoka, jehož meandry spolu s velmi příkrými svahy a různorodým podložím krasových i nekrasových hornin zde vytvářejí až protikladné přírodní podmínky. Díky nim můžeme na pár kilometrech pozorovat velmi různorodé typy lesů.

Procházku údolím zpestřuje množství jeskyní a dalších krasových útvarů: jeskyně Býčí skála, Kostelík a Jáchymka nebo vývěry Jedovnického a Křtinského potoka.

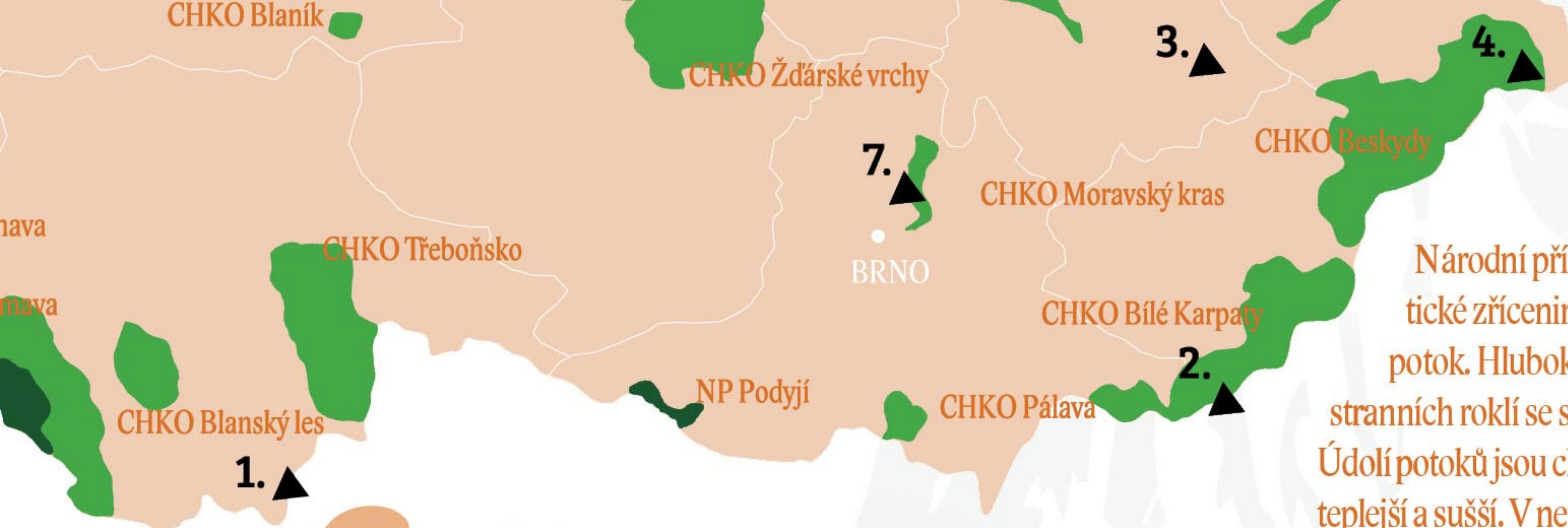
 Svahy Josefovského údolí jsou velmi příkré a samotné údolí poměrně úzké. Díky tomu zde dochází k zajímavému jevu: na severním svahu můžeme pozorovat chladnomilné jedlové bučiny a suťové lesy s typicky podhorskými až horskými druhy a na jižním zase výrazně teplomilné doubravy.

 Na jaře kvetou v podrostu dvě výrazně vonící rostliny: na chladnějším svahu měsíčnice vytrvalá a naproti teplomilný medovník velkokvětý. Nápadný je i oměj vlčí, jehož název poukazuje na starý zvyk, kdy se jím trávili vlci a lišky.

 V dutinách přestárých buků, které vytvořil datel černý, žije holub doupňák. Do Křtinského potoka se občas pro potravu potopí nenápadný pták skorec vodní, jenž vydrží až třicet sekund pod hladinou lovit drobné koryše či rybky. Do potoka se na jaře chodí pářit i mloci skvrnití, kteří jinak zbytek roku tráví na suchu v podrostu bukových lesů. A nesmíme zapomínat ani na netopýry, kteří žijí ve zdejších jeskyních.

 Celým Josefovským údolím prochází turistická trasa, na které se lze napojit v Adamově nebo ve Křtinách.

8. Ralsko

Bývalý vojenský prostor Ralsko o rozloze 250 kilometrů čtverečních využívala do počátku devadesátých let sovětská armáda. Ačkoli se k životnímu prostředí nechovala zrovna ohleduplně, i tady svítá na lepší časy. Ukázkou zachovalé přírody je zde přírodní rezervace Ralsko, která se rozprostírá na ploše dvaceti hektarů. Na stejnojmenném vrcholu stojí zřícenina hradu z třináctého století. Oblast je chráněna již od roku 1933.

- Rezervace chrání suťové porosty, bučiny a vzácné teplomilné druhy rostlin na vrcholu a skalnatých svazích. Roste zde vzácná ostřice tlapkatá velkonohá či kapradinka skalní.
- V jiném koutu bývalého vojenského prostoru našli útočiště zubři. Obora Židlov se rozkládá východně až jihovýchodně od města Mimoň. Se čtyřmi tisíci hektarů patří mezi největší evropské plochy, kde se mohou zubři volně pohybovat.
- Pro výlet do obory doporučujeme kolo. Židlov je protkaný cyklostezkami a dobře dostupný z Ralska. Vyjíždku si lze protáhnout až do Mimoně a přes přírodní památku Vranovské skály se dostat až do středu přírodní rezervace Ralsko – zde doporučujeme z kola sesednout a kochat se za chůze.

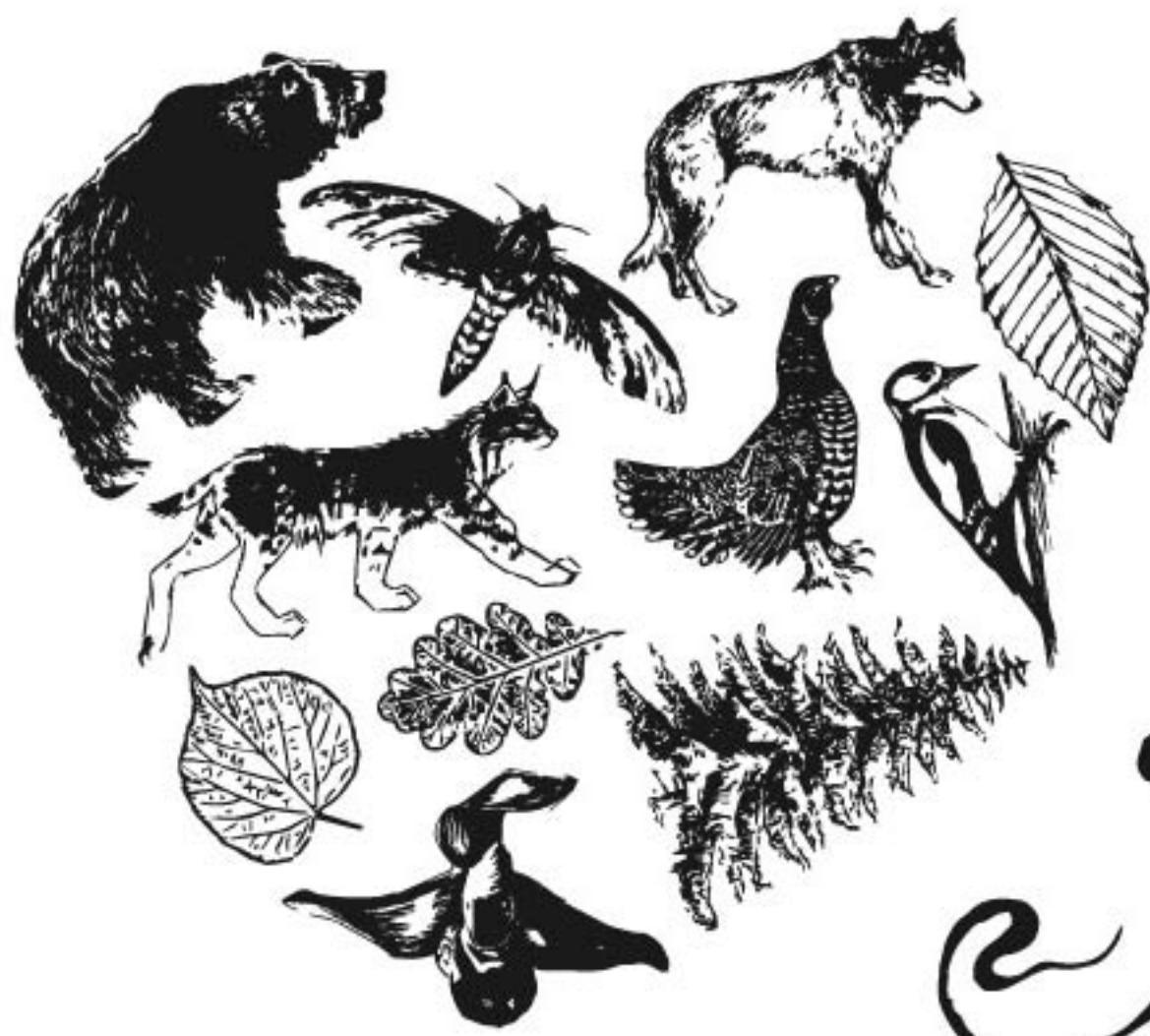

9. Křivoklátsko: Týřov

Národní přírodní rezervace Týřov dostala své jméno podle romantické zříceniny středověkého hradu, kolem které se stáčí Oupořský potok. Hluboké údolí se vine od řeky Berounky a rozvětňuje se do postranních roklí se skalnatými srázy, mírnějšími svahy i skalními výstupy. Údolí potoků jsou chladná a vlhká, kdežto svahy a temena kopců jsou zase teplejší a sušší. V nejvyšších partiích se nacházejí tzv. pleše – území bezlesí s roztroušenými zakrslými duby. Jsou zde ideální podmínky pro chlupaté koniklece luční. Slunce dokáže půdu pleší rozehrát i nad 50 °C.

- Krása a rozmanitost Křivoklátska vynikají zejména na podzim, kdy se les zbarvuje mnoha odstíny. Na dně údolí pod Týřovem najdeme rostliny a živočichy, kteří vyhledávají studené a vlhké prostředí, zatímco ve vrcholových partiích se nacházejí suché skalní stepi. Právě tyto mimořádné odlišnosti jednotlivých partií činí z Týřova chráněné území.
- Na svazích rezervace roste až 400 silně ohrožených tisů červených. Kromě nasládlých červených míšků – oblíbené pochutiny ptáků – je celý strom smrtelně jedovatý a má velmi kvalitní a krásné dřevo.
- Oupořský potok je domovem našeho původního, kriticky ohroženého raka kamenáče. Zahlédnout jej můžeme především v horních úsecích meandrujících řek a potoků s kamenitým či šterkovitým dnem. Nejraději se ukrývá pod kameny v klidných částech toků.
- Do národní přírodní rezervace Týřov se chodí nejčastěji po stezce ze Skryjí. Stezka se vine se příkrou strání při Berounce a občas se vyšplhá velmi vysoko až do míst, odkud se otevírají krásné výhledy na klidně plynoucí řeku.

U každém
Jedce je kus
Divočiny

Česká divočina je projekt Hnutí DUHA.

Přidejte se – zažijte divočinu na vlastní kůži nebo se staňte jejím patronem!

www.ceskadivocina.cz

Podpořeno grantem z Islandu, Lichtenštejnska a Norska.

www.eeagrants.cz

Vydalo Hnutí DUHA, červen 2015.

Text: Marie Horáková, Zuzana Vlasatá, Josefa Volfová, Eliška Vozníková.

Fotografie: Wikimedia (M. Szepanek, A. Savin, M. Manske, J. Sal, V. Aure, Ch. Leeb), 123RF, Pixabay

Další úspěch může být náš společný

V naší práci dosahujeme úspěchů i díky pomoci lidí, jako jste vy. Zkuste to ještě dnes zde: darce.hnutiduha.cz. Děkujeme!

Hnutí DUHA prosazuje zdravé prostředí pro život, pestrou přírodu a chytrou ekonomiku. Dokážeme rozhýbat politiky a úřady, jednáme s firmami a pomáháme domácnostem.